

Spis treści

Wykaz skrótów	XIII
Wprowadzenie	XV
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.	1
Preambuła	1
Rozdział I. Rzeczpospolita	8
Art. 1. [Dobro wspólne]	8
Art. 2. [Zasada demokratycznego państwa prawa; zasada sprawiedliwości społecznej]...	11
Art. 3. [Zasada jednolitości państwa].....	22
Art. 4. [Zasada zwierzchnictwa Narodu]	22
Art. 5. [Zasada zrównoważonego rozwoju].....	24
Art. 6. [Zasada równego dostępu do dziedzictwa kulturowego]	27
Art. 7. [Zasada praworządności]	28
Art. 8. [Zasada nadrzędności norm konstytucyjnych].....	33
Art. 9. [Zasada przestrzegania prawa międzynarodowego]	38
Art. 10. [Zasada trójpodziału i równoważenia się władz]	40
Art. 11. [Zasada pluralizmu politycznego].....	47
Art. 12. [Zasada wolności zrzeszania się].....	47
Art. 13. [Zakaz istnienia organizacji totalitarnych]	48
Art. 14. [Zasada wolności prasy i innych środków przekazu].....	49
Art. 15. [Zasada decentralizacji władzy publicznej].....	50
Art. 16. [Rola i uprawnienia samorządu terytorialnego]	52
Art. 17. [Prawo do tworzenia samorządów zawodowych].....	54
Art. 18. [Zasada opieki państwa nad małżeństwem i rodziną].....	58
Art. 19. [Zasada szczególnej troski o weteranów i inwalidów wojennych]	60
Art. 20. [Społeczna gospodarka rynkowa jako podstawa ustroju gospodarczego]	61
Art. 21. [Zasada ochrony własności i prawa dziedziczenia].....	64
Art. 22. [Dopuszczalność ograniczenia wolności działalności gospodarczej]	69
Art. 23. [Gospodarstwo rodzinne jako podstawa ustroju rolnego]	73
Art. 24. [Zasada ochrony pracy].....	73
Art. 25. [Zasada równouprawnienia i autonomii kościołów i związków wyznaniowych].	75
Art. 26. [Siły Zbrojne RP; zasada neutralności politycznej].....	78
Art. 27. [Język urzędowy w RP; prawa mniejszości]	78
Art. 28. [Symbole narodowe].....	78
Art. 29. [Stolica RP]	78

Rozdział II. Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela	79
Zasady ogólne.....	79
Art. 30. [Zasada nienaruszalności i poszanowania godności człowieka]	79
Art. 31. [Zasada poszanowania i ochrony wolności człowieka]	82
Art. 32. [Równość wobec prawa; zakaz dyskryminacji jednostki].....	91
Art. 33. [Zasada równouprawnienia płci].....	98
Art. 34. [Nabywanie obywatelstwa polskiego]	99
Art. 35. [Prawa mniejszości narodowych].....	101
Art. 36. [Prawo do opieki za granicą]	101
Art. 37. [Prawo korzystania z wolności i praw konstytucyjnych]	102
Wolności i prawa osobiste	102
Art. 38. [Prawo do ochrony życia].....	102
Art. 39. [Wymóg zgody na eksperyment naukowy]	103
Art. 40. [Zakaz stosowania tortur, zakaz poniżającego traktowania]	103
Art. 41. [Gwarancja nietykalności i wolności osobistej].....	104
Art. 42. [Zasada nieuchronności odpowiedzialności karnej; prawo do obrony; domniemanie niewinności]	108
Art. 43. [Zasada nieprzedawniania zbrodni wojennych i przeciwko ludzkości]	125
Art. 44. [Bieg przedawnienia wobec przestępstw funkcjonariuszy publicznych]	126
Art. 45. [Prawo do sądu bez nieuzasadnionej zwłoki, zasada jawności postępowania]	126
Art. 46. [Przepadek rzeczy]	148
Art. 47. [Zasada ochrony życia prywatnego]	148
Art. 48. [Prawo do wychowania dzieci; ograniczenie praw rodzicielskich]	151
Art. 49. [Zasada wolności i ochrony tajemnicy komunikowania się].....	153
Art. 50. [Nienaruszalność mieszkania]	156
Art. 51. [Ochrona informacji o sobie].....	156
Art. 52. [Wolność przemieszczania się].....	159
Art. 53. [Wolność sumienia i wyznania].....	159
Art. 54. [Wolność słowa; zakaz cenzury]	162
Art. 55. [Zakaz ekstradycji obywatela polskiego; wyjątki]	167
Art. 56. [Prawo do azylu; status uchodźcy]	168
Wolności i prawa polityczne	168
Art. 57. [Wolność zgromadzeń].....	168
Art. 58. [Wolność zrzeszania się].....	173
Art. 59. [Wolność zrzeszania się w związkach zawodowych i organizacjach pracodawców]	174
Art. 60. [Prawo równego dostępu do służby publicznej]	178
Art. 61. [Prawo obywateli do informacji o działalności organów władzy publicznej]	180
Art. 62. [Wolność przemieszczania się]	190
Art. 63. [Prawo do składania petycji, wniosków i skarg]	191
Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne	192
Art. 64. [Ochrona własności i prawa dziedziczenia]	192
Art. 65. [Wolność wyboru zawodu i miejsca pracy; zakaz zatrudniania dzieci].....	200
Art. 66. [Prawo do bezpiecznych warunków pracy; prawo do urlopu]	204
Art. 67. [Prawo do zabezpieczenia społecznego].....	206
Art. 68. [Prawo do ochrony zdrowia].....	213

Art. 69. [Prawo osób niepełnosprawnych do pomocy państwa].....	216
Art. 70. [Prawo do nauki; obowiązek szkolny].....	219
Art. 71. [Prawo rodziny do szczególnej pomocy państwa].....	224
Art. 72. [Ochrona praw dziecka; Rzecznik Praw Dziecka].....	228
Art. 73. [Wolność twórczości artystycznej].....	230
Art. 74. [Prawo do bezpieczeństwa ekologicznego].....	232
Art. 75. [Pomoc w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych obywateli].....	232
Art. 76. [Ochrona konsumentów, użytkowników i najemców]	235
Środki ochrony wolności i praw	236
Art. 77. [Prawo do odszkodowania za bezprawne działanie organów państwa]	236
Art. 78. [Prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji].....	244
Art. 79. [Prawo do skargi konstytucyjnej]	250
Art. 80. [Prawo do pomocy Rzecznika Praw Obywatelskich]	262
Art. 81. [Podstawa dochodzenia praw].....	262
Obowiązki.....	263
Art. 82. [Obowiązek wierności RP i troski o dobro wspólne]	263
Art. 83. [Obowiązek przestrzegania prawa].....	263
Art. 84. [Obowiązki podatkowe]	265
Art. 85. [Obowiązek obrony RP; służba wojskowa]	265
Art. 86. [Obowiązek dbania o środowisko].....	265
Rozdział III. Źródła prawa	267
Art. 87. [Katalog źródeł prawa RP].....	267
Art. 88. [Ogłoszenie aktów normatywnych jako warunek ich wejścia w życie].....	270
Art. 89. [Ustawowa zgoda na ratyfikację i wypowiedzenie umowy międzynarodowej] ...	272
Art. 90. [Procedura ratyfikacyjna]	274
Art. 91. [Pierwszeństwo ratyfikowanej umowy przed ustawami].....	279
Art. 92. [Organy upoważnione do wydawania rozporządzeń]	282
Art. 93. [Akty prawa wewnątrznie obowiązującego]	295
Art. 94. [Akty prawa miejscowego].....	298
Rozdział IV. Sejm i Senat.....	301
Art. 95. [Organy władzy ustawodawczej]	301
Wybory i kadencja.....	301
Art. 96. [Skład Sejmu; zasady wyborów].....	301
Art. 97. [Skład Senatu; zasady wyborów].....	303
Art. 98. [Kadencja parlamentu; skrócenie kadencji]	304
Art. 99. [Bierne prawo wyborcze]	306
Art. 100. [Zasady zgłaszania kandydatów do parlamentu].....	307
Art. 101. [Organ stwierdzający ważność wyborów]	308
Posłowie i senatorowie	308
Art. 102. [Zakaz łączenia funkcji posła i senatora]	308
Art. 103. [Zakaz łączenia mandatu posła z innymi funkcjami; zasada <i>incompatibilitas</i>]..	308
Art. 104. [Posłowie; rota ślubowania]	310
Art. 105. [Immunitet poselski]	311
Art. 106. [Regulacje prawne określające sposób sprawowania mandatu posła].....	315

Art. 107. [Zakaz działalności gospodarczej; odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu]	315
Art. 108. [Sprawowanie mandatu przez senatorów]	315
Organizacja i działanie.....	316
Art. 109. [Posiedzenia izb parlamentu]	316
Art. 110. [Organy wewnętrzne Sejmu]	316
Art. 111. [Komisja śledcza].....	318
Art. 112. [Regulamin Sejmu].....	318
Art. 113. [Zasada jawności posiedzeń]	322
Art. 114. [Zgromadzenie Narodowe].....	322
Art. 115. [Interpelacje, zapytania poselskie; obowiązek udzielenia odpowiedzi]	323
Art. 116. [Decyzja o stanie wojny i zawarciu pokoju].....	323
Art. 117. [Zasady użycia sił zbrojnych poza granicami RP].....	323
Art. 118. [Inicjatywa ustawodawcza; uprawnienia obywatelskie]	323
Art. 119. [Procedura ustawodawcza]	326
Art. 120. [Warunki formalne uchwalania ustaw i podejmowania uchwał].....	332
Art. 121. [Udział Senatu w postępowaniu ustawodawczym]	333
Art. 122. [Podpis Prezydenta; odmowa podpisania ustawy]	339
Art. 123. [Pilny projekt; szybka ścieżka ustawodawcza].....	342
Art. 124. [Zasady działania Senatu].....	344
Referendum.....	345
Art. 125. [Referendum ogólnokrajowe; warunki zarządzenia referendum].....	345
Rozdział V. Prezydent Rzeczypospolitej	346
Art. 126. [Prezydent jako najwyższy przedstawiciel RP].....	346
Art. 127. [Wybór Prezydenta].....	347
Art. 128. [Kadencja Prezydenta]	348
Art. 129. [Ważność wyborów; protest wyborczy].....	349
Art. 130. [Rota przysięgi; objęcie urzędu]	349
Art. 131. [Przeszkoda w sprawowaniu urzędu; przejście obowiązków przez Marszałka Sejmu]	350
Art. 132. [Zakaz łączenia funkcji; zasada incompatibilitas]	351
Art. 133. [Uprawnienia Prezydenta w zakresie polityki zagranicznej].....	351
Art. 134. [Zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi RP]	351
Art. 135. [Rada Bezpieczeństwa Narodowego jako organ doradczy]	352
Art. 136. [Zarządzenie mobilizacji i użycia Sił Zbrojnych]	352
Art. 137. [Nadawanie obywatelstwa polskiego]	352
Art. 138. [Nadawanie orderów i odznaczeń]	354
Art. 139. [Prawo łaski]	354
Art. 140. [Orędzie Prezydenta]	354
Art. 141. [Zwołanie Rady Gabinetowej].....	354
Art. 142. [Akty prawne wydawane przez Prezydenta]	354
Art. 143. [Kancelaria Prezydenta jako organ pomocniczy]	354
Art. 144. [Akty urzędowe Prezydenta].....	355
Art. 145. [Odpowiedzialność Prezydenta przed Trybunałem Stanu]	357

Rozdział VI. Rada Ministrów i administracja rządowa	357
Art. 146. [Rada Ministrów; kompetencje].....	357
Art. 147. [Skład i organy Rady Ministrów]	359
Art. 148. [Kompetencje Prezesa Rady Ministrów]	359
Art. 149. [Uprawnienia kierownicze ministrów]	359
Art. 150. [Zakaz działalności sprzecznej z obowiązkami publicznymi]	360
Art. 151. [Rota*przysięgi]	360
Art. 152. [Wojewoda jako przedstawiciel Rady Ministrów w terenie]	360
Art. 153. [Korpus służby cywilnej, zwierzchnictwo premiera]	360
Art. 154. [Procedura powołania Rady Ministrów; wotum zaufania]	362
Art. 155. [Tryb nadzwyczajny powołania Rady Ministrów]	363
Art. 156. [Odpowiedzialność ministrów przed Trybunałem Stanu].....	363
Art. 157. [Solidarna i indywidualna odpowiedzialność ministrów].....	363
Art. 158. [Wotum nieufności dla Rady Ministrów]	363
Art. 159. [Wniosek o wotum nieufności dla ministra].....	364
Art. 160. [Udzielenie wotum zaufania Radzie Ministrów]	364
Art. 161. [Zmiany w składzie Rady Ministrów]	364
Art. 162. [Dymisja Rady Ministrów]	364
Rozdział VII. Samorząd terytorialny	365
Art. 163. [Samorząd terytorialny; zadania].....	365
Art. 164. [Gmina jako podstawowa jednostka samorządu]	366
Art. 165. [Podmiotowość prawna jednostek samorządu terytorialnego]	368
Art. 166. [Zadania własne samorządu; zadania zlecone].....	371
Art. 167. [Dochody jednostek samorządu terytorialnego; udział w dochodach publicznych]	372
Art. 168. [Podatki i opłaty lokalne].....	378
Art. 169. [Organy stanowiące i wykonawcze].....	380
Art. 170. [Referendum lokalne]	381
Art. 171. [Nadzór nad działalnością samorządu terytorialnego].....	382
Art. 172. [Prawo zrzeszania się; zrzeszenia międzynarodowe, regionalne]	382
Rozdział VIII. Sądy i trybunały	382
Art. 173. [Zasada niezależności władzy sądowniczej]	382
Art. 174. [Wyrokowanie w imieniu RP]	386
Sądy	386
Art. 175. [Struktura sądownictwa]	386
Art. 176. [Zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego]	389
Art. 177. [Właściwość sądów powszechnych].....	392
Art. 178. [Zasada niezawisłości sędziowskiej]	393
Art. 179. [Powołanie sędziego]	398
Art. 180. [Nieusuwalność sędziów; przejście w stan spoczynku].....	401
Art. 181. [Immunitet sędziowski].....	404
Art. 182. [Czynnik społeczny w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości]	407
Art. 183. [Sąd Najwyższy, powoływanie I Prezesa SN].....	407
Art. 184. [Naczelny Sąd Administracyjny].....	410
Art. 185. [Powoływanie Prezesa NSA]	412

Art. 186. [Krajowa Rada Sądownictwa].....	412
Art. 187. [Skład Krajowej Rady Sądownictwa]	413
Trybunał Konstytucyjny	414
Art. 188. [Trybunał Konstytucyjny; właściwość rzeczowa]	414
Art. 189. [Rozstrzygnięcie sporów kompetencyjnych pomiędzy organami państwa]	420
Art. 190. [Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego].....	420
Art. 191. [Legitymacja ogólna i szczególna].....	430
Art. 192. [Legitymacja do inicjowania postępowania w sprawie sporów kompetencyjnych]	432
Art. 193. [Pytanie prawne]	432
Art. 194. [Skład Trybunału Konstytucyjnego; sędziowie TK].....	435
Art. 195. [Zasada niezawisłości sędziów TK].....	441
Art. 196. [Immunitet sędziowski]	444
Art. 197. [Normy regulujące organizację i tryb postępowania przed TK].....	445
Trybunał Stanu	447
Art. 198. [Odpowiedzialność konstytucyjna przed Trybunałem Stanu; zakres podmiotowy].....	447
Art. 199. [Skład Trybunału Stanu; niezawisłość członków Trybunału Stanu]	447
Art. 200. [Immunitet członków Trybunału Stanu]	447
Art. 201. [Normy regulujące organizację i tryb postępowania przed TS]	447
Rozdział IX. Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	448
Najwyższa Izba Kontroli	448
Art. 202. [Najwyższa Izba Kontroli jako naczelny organ kontroli państwowej]	448
Art. 203. [Zadania NIK]	448
Art. 204. [Sprawozdania, analizy; opinie przedkładane Sejmowi].....	448
Art. 205. [Powołanie i kadencja Prezesa NIK]	448
Art. 206. [Immunitet Prezesa NIK]	449
Art. 207. [Normy regulujące organizację i tryb działania NIK]	449
Rzecznik Praw Obywatelskich	449
Art. 208. [Rzecznik Praw Obywatelskich jako obrońca wolności i praw obywatelskich] .	449
Art. 209. [Powołanie, kadencja Rzecznika]	449
Art. 210. [Niezawisłość Rzecznika Praw Obywatelskich]	450
Art. 211. [Immunitet Rzecznika].....	450
Art. 212. [Sprawozdania z działalności dla Sejmu i Senatu]	451
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.....	451
Art. 213. [Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji jako strażnik wolności słowa w mediach].....	451
Art. 214. [Członkowie KRRiT; powołanie].....	454
Art. 215. [Normy regulujące organizację i tryb działania KRRiT]	454
Rozdział X. Finanse publiczne	455
Art. 216. [Unormowania dotyczące gromadzenia środków finansowych na cele publiczne].....	455
Art. 217. [Podstawa prawna nakładania podatków]	457
Art. 218. [Skarb Państwa; organizacja i sposób zarządzania]	466
Art. 219. [Budżet państwa]	469

Art. 220. [Deficyt budżetowy; ograniczenia ustawowe].....	471
Art. 221. [Inicjatywa ustawodawcza w zakresie ustawy budżetowej]	474
Art. 222. [Termin przedłożenia Sejmowi projektu budżetu]	475
Art. 223. [Poprawki Senatu]	475
Art. 224. [Podpisanie ustawy przez Prezydenta]	475
Art. 225. [Skrócenie kadencji Sejmu w razie braku uchwalonego budżetu]	475
Art. 226. [Sprawozdanie RM z wykonania ustawy budżetowej; absolutorium dla rządu].....	476
Art. 227. [Narodowy Bank Polski jako centralny bank państwa; Rada Polityki Pieniężnej].....	476
Rozdział XI. Stany nadzwyczajne	480
Art. 228. [Wprowadzenie stanu nadzwyczajnego; skutki dla państwa].....	480
Art. 229. [Stan wojenny].....	481
Art. 230. [Stan wyjątkowy].....	481
Art. 231. [Rozporządzenie o wprowadzeniu stanu wojennego na terenie RP]	481
Art. 232. [Stan klęski żywiołowej].....	482
Art. 233. [Normy określające zakres ograniczeń wolności i praw człowieka]	482
Art. 234. [Rozporządzenia z mocą ustawy]	482
Rozdział XII. Zmiana Konstytucji	482
Art. 235. [Procedura zmiany Konstytucji].....	482
Rozdział XIII. Przepisy przejściowe i końcowe	483
Art. 236. [Ustawy niezbędne do stosowania Konstytucji]	483
Art. 237. [Kolegia do spraw wykroczeń].....	483
Art. 238. [Kadencja konstytucyjnych organów władzy publicznej w okresie przejściowym].....	484
Art. 239. [Sprawy w toku toczące się przed TK]	484
Art. 240. [Zasady pokrywania deficytu budżetowego w okresie przejściowym]	484
Art. 241. [Przepisy przejściowe i dostosowujące].....	484
Art. 242. [Derogacja ustaw konstytucyjnych]	485
Art. 243. [Wejście w życie]	485